

Mitä palveluita ikäihmisen kuuluu saada?

Marja Jylhä 29.11. 2023

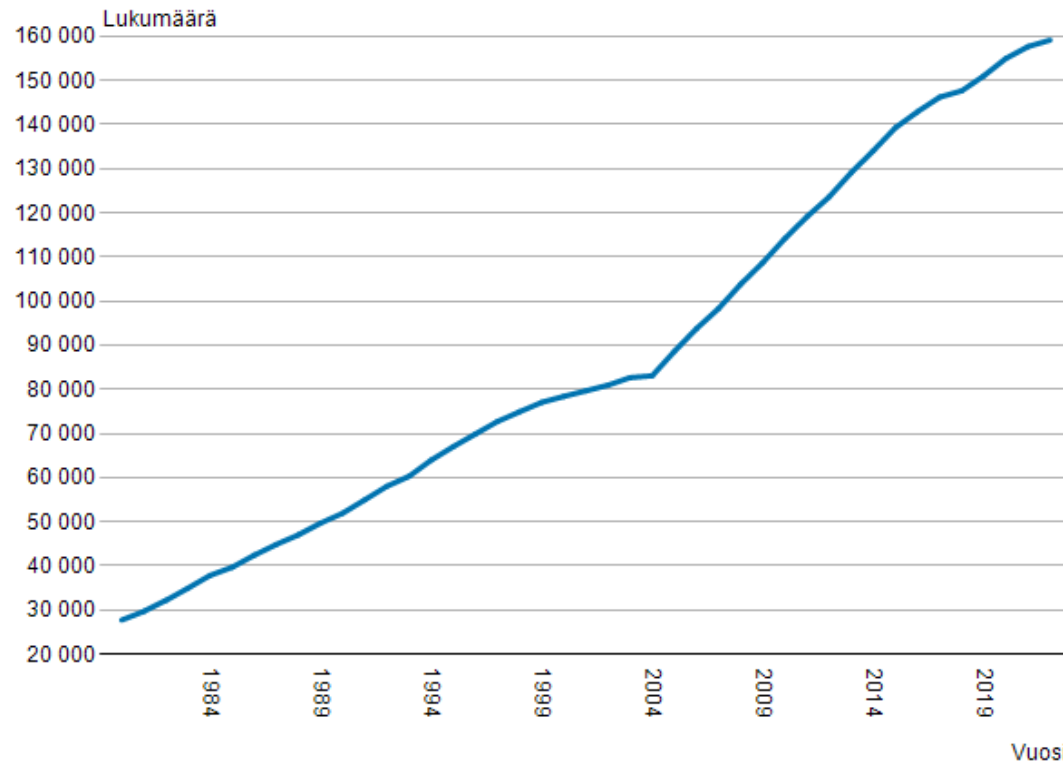

Ikäihmiselle kuuluvat tarpeen mukaan

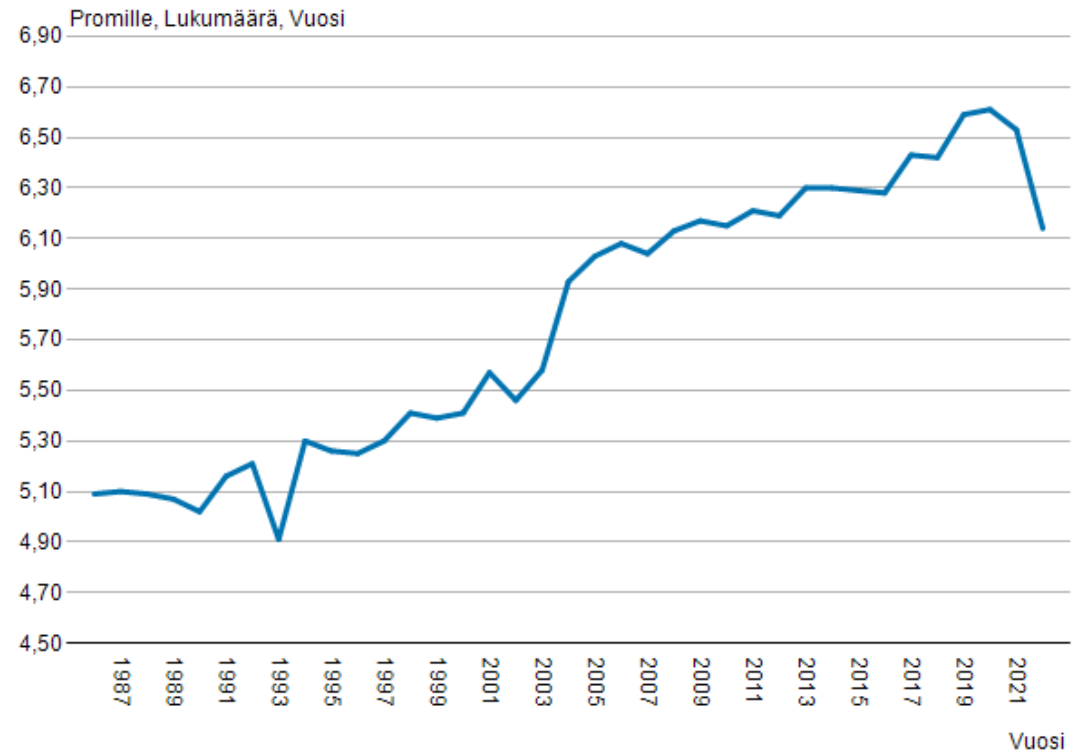
- Tavanomainen sairaanhoito ja terveydenhoito
 - Tavanomaiset sosiaalipalvelut
 - Ja muut lakien mainitsevat palvelut joita kaikenikäiset voivat saada
-
- Kotihoito
 - Tukipalvelut
 - Ympäri vuorokautinen hoito
 - (omaishoito)

Vanhuus yleistyy ja pitenee

85-vuotiaat ja sitä vanhemmat 1980-2022

85-vuotiaan elinajanodote 1986-2023.

Vanhuspalveluja, so. kotihoitoa ja ympärivuorokautista hoitoa, tarvitsevat pääasiassa yli 80 –vuotiaat .

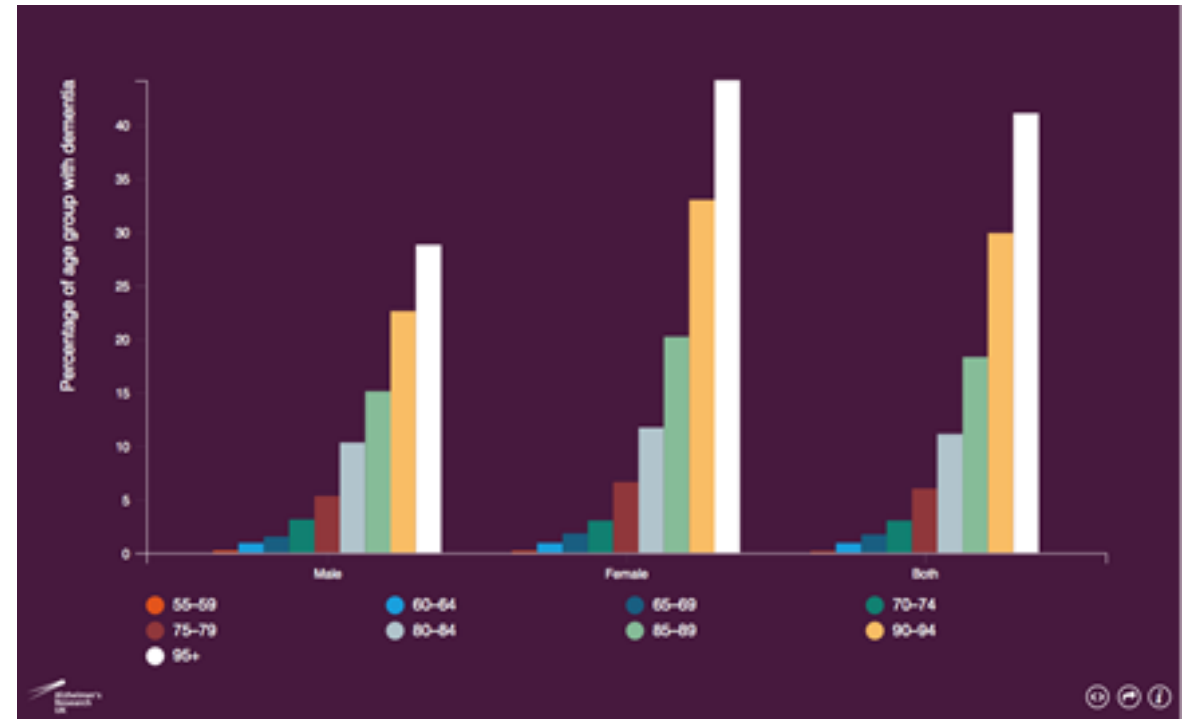
Pidempi hyväkuntoinen elämä – suurempi palveluntarve elämän loppupuolella

- Suomalaiset elävät nyt pidemmän ja hyväkuntoisemman elämän kuin aiemmat sukupolvet
- Samalla hoidon ja hoivan tarve elämän loppuvuosina kasvaa

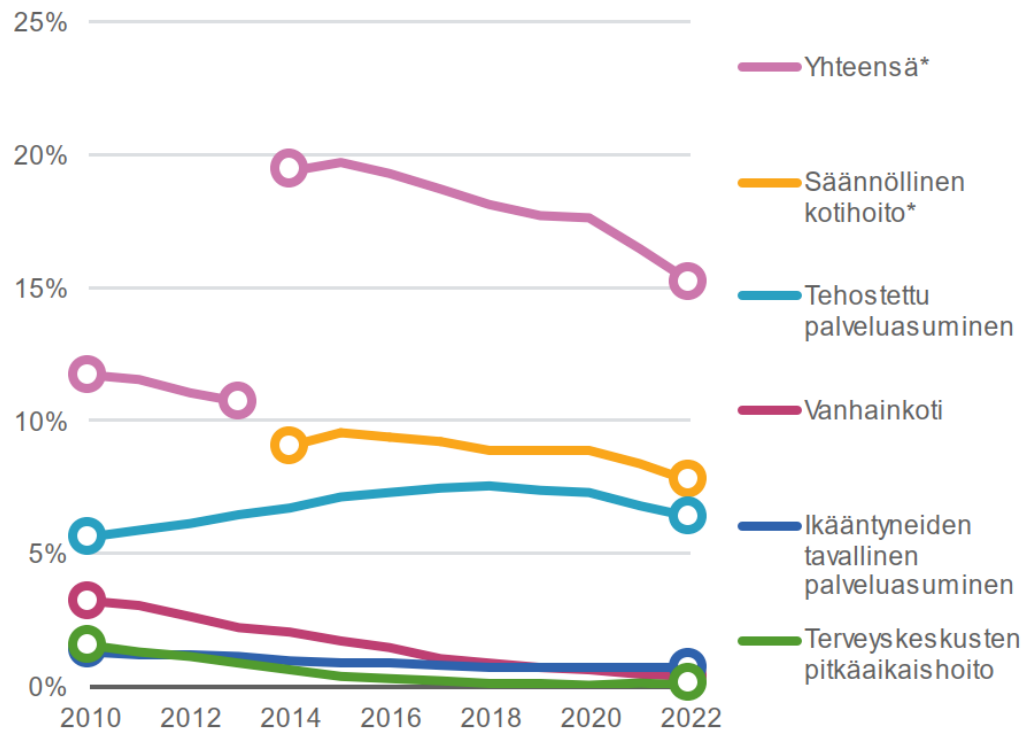
Miksi riittävät vanhuspalvelut eivät ole vain tarpeellisia ja hyödyllisiä, vaan välttämättömiä? **Muistisairaus**

- Mitä vanhemmaksi eletään, sitä suurempi on hoivantarve elämän loppuvuosina – biologisen vanhenemisen laki
- Suurin (mutta ei ainoa) hoidontarpeen aiheuttaja on muistisairaus
- Ei ehkäisyä, ei parantavaa hoitoa
- Yleistyy jyrkästi iän myötä: 60-65-vuotiailla alle 2%, 95-vuotiailla 40-50%
- Heikentää ensin ympäristön ymmärtämistä, toiminnanohjausta, muistia; loppuvaiheessa kaikkia elimistön toimintoja, kolmanneksi suurin kuolinsyy
- Edenneen muistisairauden hoito edellyttää toisen ihmisen **jatkuvaa** saatavilla oloa

Palvelujen saatavuus heikkenee

Kuvio 2. Palvelujen peittävyys 75 vuotta täyttäneillä 2010–2022 kunkin vuoden lopussa

*Kotihoidon tiedot ovat saatavissa Avohilmosta vuodesta 2014 lähtien.

- Palveluita on nyt tarpeeseen nähden liian vähän, vallitsee ”hoivaköyhyys”
- Hyvinvointialueet suunnittelevat vanhuspalvelujen ennenakemätöntä vähentämistä
- Monet hyvinvointialueet vähentävät palveluita absoluuttisesti, ei vain suhteessa ikäryhmään (Pirha, Pohde...)
- Uusi ”yhteisöllinen” asuminen????

Lakisääteiset palvelut

ovat palveluita, jotka mainitaan lakitekstissä

Oikeus eri palveluihin voi olla

- Subjekttiivinen kuten päivähoito
- Määrärahasidonnainen kuten ikäihmisten palvelut

Kuitenkin oikeus siihen, että saa tarvitsemaansa hoivaa ja huolenpitoa, koskee jokaista.

Palvelujen antaminen on **valtion** vastuulla

Keskeiset lait

- Suomen perustuslaki
- Sosiaalihuoltolaki
- Vanhuspalvelulaki (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista)
- (Laki omaishoidon tuesta)

Perustuslaki 731/1999, 19 §

- “Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.”
- “Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.”

Vanhuspalvelulaki 13 §

- Hyvinvointialueen on järjestettävä iäkkäälle henkilölle laadukkaita sosiaali- ja terveystalveluja, jotka ovat hänen tarpeisiinsa nähden oikea-aikaisia ja riittäviä. [\(8.7.2022/604\)](#)

Sosiaalihuoltolaki 36 §

- Yli 75-vuotiaan kiireellisen palvelutarpeen arviointi on aloitettava 7 vuorokauden kuluessa siitä, kun asia on saatettu viranomaisten tietoon

Vanhuspalvelulaki 18§

- Hyvinvointialueen on tehtävä päätös iäkkään henkilön **kiireellisesti** tarvitsemien sosiaalipalvelujen myöntämisestä kirjallisen tai suullisen hakemuksen johdosta ja järjestettävä myönnetyt palvelut viipymättä siten, ettei iäkkään henkilön oikeus välttämättömään huolenpitoon vaarannu. ([8.7.2022/604](#))
- Päätös muiden kuin kiireellisten sosiaalipalvelujen myöntämisestä on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun kirjallinen tai suullinen hakemus on tullut vireille. Iäkkäällä henkilöllä on oikeus saada hänelle myönnetyt **muut kuin kiireelliset sosiaalipalvelut ilman aiheetonta viivytystä**. Niitä koskeva päätös on kuitenkin toimeenpantava **viimeistään kolmen kuukauden kuluttua** asian vireille tulosta. Aika voi olla tätä pidempi, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää aikaa tai toimeenpanon viivästykselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste. ([28.10.2022/876](#))

- Jos päätös palvelun saamisesta on kielteinen, voi **hakea oikaisua** (jos ajattelee, että päätös on tehty virheellisesti, väärin perustein, huonoin tiedoin) tai **valittaa**. Valitusosoite on päätöksessä.
- Usein ympärivuorokautista hoitoa koskevan päätöksen tekoa lykätään, vetkutetaan. ("Kokeillaan vielä kotona asumista, ... kuntoutusta katsellaan vielä..."). Päätöksen voi silti pyytää, jos asia ei näytä etenevän.

Hoidon myöntämisen tai epäämisen perusteena ei voi olla pelkkä RAI – tai muu mittaripistemäärä vaan tilannetta on aina katsottava kokonaisvaltaisesti.

”Yksittäinen raja-arvo ei riitä päätöksenteon perusteeksi. Ratkaisut perustuvat mittaritiedon lisäksi asiakkaan ja tarvittaessa eri alojen asiantuntijoiden näkemyksiin sekä palvelutarpeen arvioinnista vastaavan ammattilaisen huolelliseen kokonaisarvioon asiakkaan tilanteesta ja tarpeista.”

(Finne-Soveri et al. Iäkkäiden henkilöiden toimintakyvyn mittaaminen palvelutarpeen selvittämisen yhteydessä. TOIMIA-suositus ID S028/11.6.2020)

Vanhuspalvelulaki

- **Kunnan** on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi
- **Hyvinvointialueen** on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi.....
- painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä sekä **arvioitava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palveluntarpeeseen vaikuttavia tekijöitä.**
- **Helsingin kaupungin** on sisällytettävä 1 momentissa tarkoitettuun suunnitelmaan toimenpiteensä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnittelussa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä palveluja.

Hyvinvointialueen velvoitteita

- ...on **vuosittain** arvioitava iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaalipalvelujen riittävyttä ja laatua alueellaan.
- Palvelujen laadun ja riittävyden arvioimiseksi hyvinvointialueen on kerättävä säännöllisesti palautetta palveluja käyttäviltä, heidän omaisiltaan ja läheisiltään sekä hyvinvointialueen henkilöstöltä. ...

Vanhusneuvosto hyvinvointialueella

- Vaikuttamistoimielimille (*kuten vanhusneuvosto*) tulee antaa mahdollisuus
- **vaikuttaa** hyvinvointialueen toiminnan **suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan**
- asioissa, joilla on tai **joilla vaikuttamistoimielin arvioi** olevan merkitystä lasten ja nuorten, **ikäntyneen väestön** tai vammaisten henkilöiden ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta, ja
- vaikuttamistoimielimet **tulee ottaa mukaan** osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella.

Toivotan vanhusneuvostoille ja niiden jäsenille

- Viisautta
- Ahkeruutta
- Sitkeyttä
- Peräänantamattomuutta
- Itsenäisyyttä
- Rohkeutta

Teitä tarvitaan!

marja.jylha@tuni.fi

